

Malmö stad

Beslut

NATURVÅRDSPLAN FÖR MALMÖ 2023–2030

Innehåll

VÄLKOMMEN TILL MALMÖS NATURVÅRDSPLAN!	2	4. UTBYGGNAD OCH FÖRTÄTNING I MALMÖ SKA SKE MED HÄNSYN TILL NATUR- OCH REKREATIONSVÄRDEN.	10
ORGANISATION	2	Det här ska vi mäta:	10
LÄSANVISNING	2	5. TILLGÄNGLIGHETEN, DEN REKREATIVA KVALITETEN OCH YTAN NATUR- OCH REKREATIONSSOMRÅDEN SKA ÖKA	11
INTRODUKTION	3	Det här ska vi mäta:	11
SYFTEN OCH FÖRUTSÄTTNINGAR	3	6. KUNSKAPEN OM MALMÖS NATUR SKA FÖRBÄTTRAS	12
Syfte	3	Det här ska vi mäta:	12
Beställare av uppdraget	3	HUR PLANEN SKA GENOMFÖRAS OCH FÖLJAS UPP	13
Planens koppling till andra styrdokument	3	GENOMFÖRANDE	13
Agenda 2030 och nationella miljömål	3	UPPFÖLJNING	13
VIKTEN AV NATUR OCH NATURVÅRD	3		
Biologisk mångfald ger ökad resiliens och fler ekosystemtjänster	3		
Värdefulla ekosystemtjänster	4		
HOTEN MOT NATUREN – HOT MOT MÄNNISKAN	5		
Läget i världen – planetens gränser	5		
Förlust av biologisk mångfald	5		
Förändrat klimat – konsekvenser för biologisk mångfald och ekosystem	5		
NATUREN I MALMÖ	6		
Uppföljning och nulägesanalys	6		
Karta och områdesbeskrivningar	6		
MÅL	7		
1. DE SKYDDADE LIVSMILJÖERNA SKA ÖKA TILL YTAN	7		
Det här ska vi mäta:	7		
2. LIVSMILJÖERNAS MÅNGFALD OCH KVALITET SKA ÖKA	8		
Det här ska vi mäta:	8		
3. SÄRSKILT BEVARANDEVÄRDA ARTER SKA VÄRNAS	9		
Det här ska vi mäta:	9		

VÄLKOMMEN TILL MALMÖS NATURVÅRDSPLAN!

Naturvårdsplanen är ett strategiskt dokument som ska utgöra ett underlag för den fysiska planeringen och vara vägledande i det kommunala naturvårdsarbetet. Grunden i naturvårdsplanen är dess mål: 1) De skyddade livsmiljöerna ska öka till ytan, 2) Livsmiljöernas mångfald och kvalitet ska öka, 3) Särskilt bevarandevärda arter ska värnas, 4) Utbyggnad och förtätning i Malmö ska ske med hänsyn till natur- och rekreationsvärden, 5) Tillgängligheten, den rekreativa kvaliteten och ytan natur- och rekreationsområden ska öka och 6) Kunskapen om Malmös natur ska förbättras.

Som underlag till naturvårdsplanen finns även en karta över de områden i Malmö som har högst naturvärden, samt beskrivningar och åtgärdsförslag för dessa.

ORGANISATION

Beställare: stadsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden och miljönämnden.

Beredning: stadsbyggnadsnämnden

Styrgrupp: Johan Emanuelson (avdelningschef, stadsbyggnadskontoret), Sarah von Liewen (avdelningschef fastighets- och gatukontoret), Sofie Holmkvist (avdelningschef miljöförvaltningen) och Helén Nilsson (avdelningschef serviceförvaltningen).

Projektledning: Jonna Nilsson

Arbetsgrupp: representanter från fastighets- och gatukontoret, miljöförvaltningen, stadsbyggnadskontoret och serviceförvaltningen.

LÄSANVISNING

Detta är ett förslag till beslutshandling för Malmö stads naturvårdsplan.

Beslutshandlingen består av:

- Introduktion med en beskrivning av naturvårdsplanens syften och förutsättningar, vikten av naturen, hoten och nulägesbeskrivning för naturen i Malmö.
- Mål som anger de prioriterade målen för naturvårdsarbetet i Malmö stad, samt beskrivning av vad vi ska mäta.
- Hur planen ska genomföras och följas upp. Basåret för uppföljningen är 2018.
- Som underlag till naturvårdsplanen finns även:

- Karta över de områden i Malmö kommun med högst naturvärden.
- Bakgrundsbeskrivning till naturen i Malmö samt områdesbeskrivningar och åtgärdsförslag för de områden som är utpekade i planen. Områdesbeskrivningarna är ett underlag till måldokumentet och antas inte politiskt. Områdena har delats in i tre naturvärdesklasser:
 - N1- högsta naturvärde
 - N2- mycket högt naturvärde
 - N3- högt naturvärde.

Foto Anna Om. Barn leker med höstlöv.

INTRODUKTION

SYFTEN OCH FÖRUTSÄTTNINGAR

Syfte

Syftet med Naturvårdsplan för Malmö 2022 – 2030 är att konkretisera Miljöprogram för Malmös mål om tillgängliga gröna och blå miljöer (mål 6), ökad biologisk mångfald (mål 9) och fler skyddade havsområden (mål 11).

Naturvårdsplanen ska utgöra ett underlag för den fysiska planeringen och vara vägledande i det kommunala naturvårdsarbetet. I detta ingår bland annat allmänna skötselfrågor samt utvecklings- och förnyelsearbete. Vidare ska naturvårdsplanen, genom sitt kartunderlag, peka ut de områden som har höga naturvärden i Malmö kommun. Med naturvårdsplanen ska det vara möjligt att följa upp hur det går för Malmös natur.

Naturvårdsplanen är ett strategiskt dokument som beskriver den övergripande inriktningen för naturvärden i Malmö kommun; såväl på kommunal som privat mark. Planen antas av kommunfullmäktige.

Beställare av uppdraget

Den 20 november 2018 gav stadsbyggnadsnämnden ett uppdrag till stadsbyggnadskontoret att aktualisera Malmö stads naturvårdsplan. Under våren 2020 beslöt styrgruppen för naturvårdsplanen om en revidering av uppdraget. Samma år gav tekniska nämnden och miljönämnden sina respektive förvaltningar i uppdrag att arbeta med framtagandet av en aktualiserad naturvårdsplan.

Planens koppling till andra styrdokument

Naturvårdsplanen syftar till att uppnå översiktsplanens planeringsstrategier om natur, rekreation och biologisk mångfald. Dessutom konkretiserar den miljöprogrammets mål 6 (Utbudet av och tillgången till gröna och blå miljöer har ökat i Malmö), 9 (Ökad biolo-

¹ Boverket (2022): <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/ekosystemtjanster/naturen/motstandskraft/>

gisk mångfald i Malmö) och 11 (Fler skyddade havsområden i Malmö och hållbar förvaltning av vatten och hav). Hur naturvårdsplanens mål ska nås konkretiseras vidare i förvaltningsspecifika aktivitetslistor i förvaltningarnas verksamhetsplaner.

Agenda 2030 och nationella miljömål

Genom att konkretisera miljöprogrammets mål om biologisk mångfald, tillgång till gröna och blå miljöer och skyddande av havsmiljöer bidrar naturvårdsplanen till ett uppfyllande av Sveriges nationella miljömål och de globala målen om ekologisk hållbarhet i Agenda 2030.

VIKTEN AV NATUR OCH NATURVÅRD

Biologisk mångfald ger ökad resiliens och fler ekosystemtjänster

Biologisk mångfald är den variation som finns bland levande organismer och naturmiljöer. Utöver de värden som mångfalden av arter och naturmiljöer har i sig själva förser de oss med livsviktiga ekosystemtjänster som pollinering, naturresurser och rekreationsmöjligheter. För att skapa goda förutsättningar för biologisk mångfald krävs en stor variation av lämpliga livsmiljöer. Vad som är lämpligt skiljer sig åt från art till art men grundförutsättningen är att det finns tillräckligt med yta och att ytorna har hög biologisk kvalitet. Detta innebär att de innehåller resurser som mat, vatten och boplatser för ett flertal olika artgrupper. Många arter behöver också kunna förflytta sig mellan olika ytor och gynnas därför om det finns en välutvecklad infrastruktur av gröna och blå miljöer.

Förändringar i miljön kan göra att ekologiska funktioner som vi är beroende av påverkas negativt, exempelvis tillgången till rent dricksvatten och luft samt livsmedel. Med en hög biologisk mångfald tål däremot ekosystemen större förändringar och blir mer motståndskraftiga mot bland annat klimatförändringar. Förmågan hos ett ekosystem att bevara eller återskapa processer och tjänster när miljön förändras kallas för resiliens. En större variation, alltså fler arter och olika biotoper, ökar antalet möjliga processer och kopplingar mellan organismer och fysisk miljö. Biologisk mångfald är alltså ett slags försvar mot de påfrestningar som förutspås öka i takt med klimatförändringen.¹

De senaste hundra åren har den biologiska mångfalden minskat drastiskt i världen².

² IPBES (2019): Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services.

Den största orsaken till den globala förlusten av biologisk mångfald är förändringar i användningen av mark och vatten med exempel som intensifiering av jord- och skogsbruket samt exploatering. Förutom förlusten av livsmiljöer för arter är de största hoten mot den biologiska mångfalden invasiva arter, föroreningar och klimatförändringar.

I den senaste (2022) rapporten från Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) om effekter, anpassning och sårbarhet i klimatkrisen, framhåller forskningen vikten av att bevara och skydda ekosystem och den biologiska mångfalden för att minska effekterna från klimatförändringarna, men också deras roll i utsläppsminskningen.

Värdefulla ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är ett begrepp som syftar till att synliggöra alla de nyttor som människan får gratis från naturen. Naturen förser mänskligheten med tjänster som vi är beroende av för vår existens och välbefinnande. Att ersätta dem på konstgjord väg är komplext och innebär ofta stora kostnader och är ibland inte möjligt. Begreppet ekosystemtjänster handlar även om att kvantifiera och värdera nyttorna som vi människor tar del av. I vissa fall kan man även göra en ekonomisk värdering; till exempel kan man räkna ut hur mycket ett träds bidrag är värt i pengar.

Mångfunktionella och kostnadseffektiva lösningar krävs för att hantera olika samhällsutmaningar och stärka Malmös resiliens mot exempelvis klimatförändringar. Naturbaserade lösningar är en viktig del i detta. Lösningarna skyddar, utvecklar eller skapar ekosystem samtidigt som biologisk mångfald och mänskligt välbefinnande främjas.³

Nedan följer ett par exempel på viktiga ekosystemtjänster som naturen förser Malmöborna med.

Förbättrad hälsa

Gröna och blå miljöer påverkar vår hälsa positivt på flera sätt. Upplevelsen av natur och naturmiljöer minskar kroppens stressnivåer och sänker blodtrycket. Gröna och blå

miljöer uppmuntrar också till utomhusvistelse och fysisk aktivitet. Tillgång till grönområden har genom forskning visat sig leda till lägre dödlighet i hjärt- och kärlsjukdomar och lägre förekomst av mental ohälsa i befolkningen⁴.

Klimatanpassning

Städer med en stor andel hårdgjorda ytor riskerar att drabbas av värmeböljor, genom något som kallas urban värmeö. Vegetation bidrar till sänkta temperaturer, dels genom att skugga och hindra solljuset från att lagras som värme i hårdgjorda ytor, dels genom att avdunstningen från bladen har en avkylande effekt på den omgivande luften.⁵

Prognoserna för framtidens väder pekar mot en ökad risk för skyfall. Detta kan leda till översvämningar, utsläpp av föroreningar och erosionsskador. De gröna och blå miljöerna är en viktig resurs för att hantera de utmaningar som ökad nederbörd för med sig. Vatten kan infiltrera i vegetationsytor och tas upp av träd och andra växter, vilket minskar mängden dagvatten och avrinningshastigheten⁶.

Foto Apelöga. En man leker med ett barn på naturlekplats.

³ Naturvårdsverket (2022): <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatanpassning/naturbaserade-losningar>

⁴ WHO (2016) World Health Organization. Urban green spaces and health – a review of evidence.

⁵ Grilo, F., Pinho, P., Alexio, C., Catita, C., Silva, P. et.al. 2020. Using green to cool the grey: Modeling the cooling effect of green spaces with a high spatial resolution. Science of The Total Environment Volume 724, 1 July 2020, 138182, <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.138182>.

⁶ Sörensen, J., & Emilsson, T. (2019) Evaluating Flood Risk Reduction by Urban Blue-Green Infrastructure Using Insurance Data. Journal of Water Resources Planning and Management, 145(2).

HOTEN MOT NATUREN – HOT MOT MÄNNISKAN

Läget i världen – planetens gränser

Naturen sätter på ett absolut vis gränser för mänsklighetens existens. Passerar vi dessa gränser riskerar vi att förlora naturens förmåga att förse oss med livsnödvändiga ekosystemtjänster.

Sedan 1900-talets början har människans påverkan på vår planet ökat mycket kraftigt. Land- och vattenmiljöer har försvunnit och degraderats, jordens resurser har utnyttjats ohållbart och klimatet har förändrats. Flera av planetens gränser överskrids nu på ett sätt som hotar människans överlevnad på sikt: klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald, förändrad markanvändning och förändrade flöden av näringsämnen kväve och fosfor.

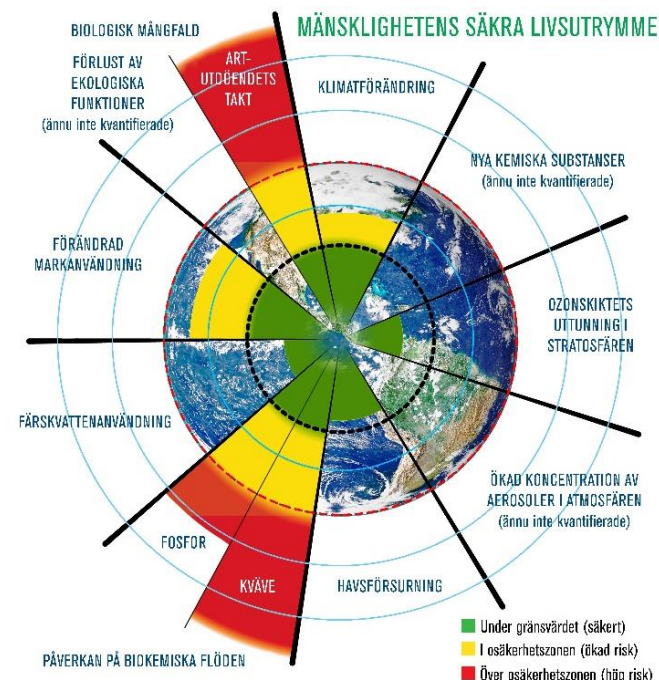
Förlust av biologisk mångfald

Biologisk mångfald omfattar rikedom på flera nivåer, från genetisk variation inom arter till variation av arter i ett ekosystem och mångfald av olika ekosystem. Denna rikedom är essentiell för arternas fortlevnad, ekosystemens funktion och dess förmåga att anpassa sig till förändringar i omgivningen. Dessutom har biologisk mångfald ett värde i sig självt som är viktigt att bevara. Idag är utdöendetakten av arter onaturligt hög och detta är en konsekvens av människans utnyttjande av naturen och de resurser som den levererar.

Förlusten av biologisk mångfald har under senare år pekats ut som ett lika stort hot mot mänskligheten som klimatförändringarna. Bland annat leder en minskad biologisk mångfald till brist på både rent vatten och mat.

Förändrat klimat – konsekvenser för biologisk mångfald och ekosystem

Med ett förändrat klimat ändras den skånska naturmiljön genom att klimat- och vegetationszoner flyttar norrut. Den marina miljön påverkas av havsnivåhöjning, ökad temperatur och försurning. Vissa arter som idag finns i Skåne antas sprida sig norrut och andra kommer att konkurreras ut av nyinkomna arter. Ju mer klimatet förändras desto svårare blir det för de inhemska arterna att anpassa sig till nya förutsättningar.

Bildens källa: Azote Images/Stockholm Resilience Centre. Enligt forskning som publicerats i vetenskapstidskriften Science i januari 2015 bedöms fyra av planetens nio hållbara gränser (grönt i figuren) ha överskridits: förlust av biologisk mångfald, klimatförändringar, förändrad markanvändning (till exempel avskogning) samt förändrade biogeokemiska flöden av kväve och fosfor (som orsakar övergödning).

Arter som gynnas av klimatförändringar är oftast så kallade generalister som lätt anpassar sig till nya omgivningar. Dessa breder ut sig på bekostnad av mer sällsynta och specialiserade arter, vilket leder till en utarmning av den biologiska mångfalden på sikt. Klimatförändringarna spelar en betydande roll för Malmös naturområden, inte minst för de havsnära områdena Bunkeflo strandängar och Klagshamnsudden. Dessa områden riskerar att försvinna till följd av havsnivåhöjningar.

NATUREN I MALMÖ

Trots att Malmö är en till ytan liten kommun finns det en rik variation av naturtyper: vattenmiljöer och havsmiljöer; ångar, betesmarker och andra öppna gräsmarker; ruderatmarker och sandiga marker; buskmarker; trädmiljöer och mänskligt skapade gröna miljöer. Dessa är beskrivna i detalj i naturvårdsplanens underlag *områdesbeskrivningar*.

Uppföljning och nulägesanalys

Under somrarna 2017 och 2018 återinventerades 165 av de 172 områden som är utpekade i Malmös naturvårdsplan från 2012. För varje område gjordes en översiktlig inventering av florans samt en naturvärdesbedömning. Områdena delades in i tre olika naturvårdsklasser enligt en standard från 1 till 3 där 1 är högsta naturvärde, 2 är mycket högt naturvärde och 3 är högt naturvärde. Vidare beskrevs hur väl området passar för rekreation, till exempel genom en bedömning av områdets tillgänglighet. Inventeringarna av områdena görs minst var tionde år och är ett viktigt underlag för att få en överblick av kommunens biotoper och arter.

Enligt Malmö stads miljöbarometer (2021) fortsätter grönytan inom Malmös tätort att minska. Inventeringen av naturvårdsplanens utpekade områden (2017 till 2018) visar att drygt 6 % av de utpekade områdenas yta har försvunnit. Detta beror på att 17 områden delvis har exploaterats och fyra helt har försvunnit. Sedan inventeringen gjordes har ytterligare några områden försvunnit. Sammanfattningsvis visar inventeringarna att många naturområden skulle behöva en mer naturvårdsinriktad skötsel.

Karta och områdesbeskrivningar

Utifrån inventeringarna 2017 och 2018 har ett underlag till naturvårdsplanen tagits fram i form av en aktualiserad karta över Malmös mest värdefulla naturområden, samt områdesbeskrivningar för dessa. För att läsa mer om och veta var utpekade områden finns, se följande underlag till naturvårdsplanen:

- Karta över Malmös mest värdefulla naturområden.
- Områdesbeskrivningar för Malmös mest värdefulla naturområden.

Foto Sunniva Farbu. Utsikt över Hasenbjär jordbrukslandskap med åker, träd och vall.

MÅL

Naturvårdsplan för Malmö har sex mål som konkretiserar följande tre mål i miljöprogrammet för Malmö stad 2021–2030:

- Ökad biologisk mångfald i Malmö (mål 9).
- Fler skyddade havsområden i Malmö och hållbar förvaltning av vatten och hav (mål 11).
- Utbudet av och tillgången till gröna och blå miljöer har ökat i Malmö (mål 6).

1. DE SKYDDADE LIVSMILJÖERNA SKA ÖKA TILL YTAN

Malmö kommun erbjuder många livsmiljöer för vilda arter. En stor del av dessa miljöer är unika genom att de har ett stort antal hotade arter. Vissa områden behöver skyddas för att dess naturvärden ska kunna bevaras.

Natur kan skyddas på olika sätt. Förutom naturreservat finns det flera andra skyddsformer för natur, se faktatura områdesskydd för mer information. I Malmö kommun finns det för tillfället tre kommunala naturreservat: Bunkeflo strandängar, Limhamns kalkbrott och Klagshamnsudden, samt ett statligt: Fotevikenområdet. Malmö kommun är dessutom markägare till de båda statliga naturreservaten Torups bokskog i Svedala kommun och Gavelnsbjör i Vellinge kommun.

Arealen mark och vatten med områdesskydd behöver emellertid öka för att bevara den biologiska mångfalden på lång sikt i Malmö. Totalt är 4,8 % av kommunens land- och vattenareal skyddad (år 2021). Detta kan jämföras med att 15 % av hela Sveriges yta utgörs av skyddad natur. Det finns flera områden i Malmö kommun som har så höga natur- och rekreationsvärden att de bör omfattas av någon typ av skydd.

Det här ska vi mäta:

- Areal mark och vatten som har områdesskydd⁷ ska öka.
- Areal havsyta som har områdesskydd ska öka.

⁷ Med områdesskydd avses areal naturreservat, biotopskyddsområden, naturvårdsavtal, samt andel Natur utpekad i detaljplan.

Fakta områdesskydd

Naturreservat och **kulturresevat**: de starkaste och mest långsiktiga skydd som kommuner kan instifta för ett område. Detta skydd används framför allt för större områden. Naturreservat innebär att ett område omfattas av vissa regler, föreskrifter, som bestämmer vad som är förbjudet i området och vilken typ av skötsel som är tillåten. Det finns ofta undantag från föreskrifterna och det är möjligt att söka dispens från dem. Förutom föreskrifter har varje naturreservat även en tydlig geografisk avgränsning, syften med reservatet samt en tillhörande skötselplan.

Biotopskydd: kommuner kan besluta om biotopskydd för områden med vissa specifika naturtyper, exempelvis ängar, naturbetesmarker och småvatten. Områdena är till ytan ofta mindre än naturreservat, men fungerar i övrigt på samma sätt, med syften, avgränsning och föreskrifter. Förutom detta typ av biotopskydd finns även ett generellt biotopskydd, exempelvis för alla alléer, som kommuner inte har rådighet över.

Naturvårdsavtal: ett civilrättsligt avtal som tecknas mellan kommunen och markägare om ett specifikt, mindre område. Avtalet kan exempelvis innehålla förbud mot vissa åtgärder och tillåtelse till viss skötsel.

Natur i detaljplan: kommunen kan genom plan- och bygglagen avsätta områden som *Natur* i detaljplan. Detaljplanen behöver ofta följas av en skötselplan eller liknande.

2. LIVSMILJÖERNAS MÅNGFALD OCH KVALITET SKA ÖKA

Malmös mest värdefulla biotoper behöver stärkas för att de arter som är beroende av dessa miljöer ska främjas. För det krävs både att nya områden skapas, att befintliga områden utvecklas samt att konnektiviteten mellan dem stärks.

De flesta naturområden kräver skötsel för att bibehålla sina värden. Detta gäller så väl skyddade områden, som har en upprättad skötselplan, som övriga gröna och blå miljöer. I många områden i Malmö har naturvärdena minskat. Av naturvårdsplanens områden, på privat och kommunal mark, som inventerades år 2017–2018 hade drygt 16 % en sämre naturvärdesklass jämfört med 2012. För att bibehålla eller öka de biologiska värdena är rätt skötsel betydelsefull. Utvecklingen av höga naturvärden är oftast en långsam process, men vissa skötselåtgärder och insatser kan påskynda utvecklingen, till exempel genom slåtter av ängar, skapande av högstubbar, installation av fågelholkar och andra typer av bon.

I den täta staden är det även viktigt att ha mångfunktionella lösningar för att kunna öka livsmiljöernas yta, få plats med fler funktioner och bidra till stadens resiliens. Exempel på sådana lösningar är gröna tak, artrika vägkanter och öppna dagvattenlösningar, se faktaruta under mål 4. I vissa områden är det därmed möjligt att gynna både biologisk mångfald och rekreation och samtidigt minska effekterna av skyfall, översvämningar och värmeböljor. På landsbygden kan också synergieffekter skapas, till exempel kan artrika kantzoner skapas som hyser viktiga pollinatörer och skadebekämpande insekter. Malmö ska arbeta innovativt med mångfunktionella lösningar så att fler ytor i staden kan utgöra livsmiljöer för den biologiska mångfalden.

Det här ska vi mäta:

- Areal park och natur utpekad i Malmö stads översiktsplan.
- Areal nyskapad natur.
- Areal i naturvärdesklass 1 och 2 ska öka.
- Areal med naturvårdsinriktad skötsel ska öka.

Nyskapad natur innebär att man skapar och tillför nya livsmiljöer där arter kan leva. I den nya livsmiljön kan arter tillgodose sina behov och det finns platser för vila, reproduktion, födosök och övervintring. Ett exempel på nyskapad natur är när man omvandlar en vanlig gräsmatta till ängsmark.

Naturvårdsinriktad skötsel har som syfte att bevara, restaurera och utveckla naturvärden kopplade till biologisk mångfald, kulturmiljö och rekreation. Skötseln ska bedrivas så miljövänligt som möjligt, vilket bl.a. innebär att buller, utsläpp, gifter och transporter ska minimeras samt att tidpunkten ska anpassas till exempelvis fåglarnas häckningstid. Exempel på naturvårdsinriktad skötsel är årlig slåtter med uppsamling, omrörning av markskikt, gallring runt äldre ekar och röjning av vass.

3. SÄRSKILT BEVARANDEVÄRDA ARTER SKA VÄRNAS

Malmö har ett stort ansvar för bevarandet av särskilt bevarandevärda arter eftersom en stor andel av dessa arter finns just i Malmö.

Särskilt bevarandevärda arter kan vara mycket känsliga för förändringar i livsmiljön. De kan även ha svårt att leva kvar i konkurrens med invasiva eller andra konkurrensstarka, problematiska arter. Målet är att arbeta aktivt för att främja de bevarandevärda arterna och deras livsmiljöer genom riktade insatser. Arterna behöver dessutom följas upp regelbundet genom inventeringar för att följa deras utveckling i Malmö.

Det här ska vi mäta:

- Status och populationstrender för Malmös särskilt bevarandevärda arter inom Malmö kommun ska gå i en positiv riktning.

Foto Mats Wirén. Grönfläckig padda vilar i vattnet.

Rödlistade arter är arter som är hotade av olika anledningar. De olika hotkategorier är *Nära hotad (NT)*, *Sårbar (VU)*, *Starkt hotad (EN)*, *Akut hotad (CR)* och *Nationellt utdöd (RE)*. Totalt har över 500 rödlistade arter rapporterats inom Malmö kommun.

Till de **särskilt bevarandevärda arterna** räknas ovanliga arter som är särskilt viktiga ur naturvårdssynpunkt. De kan vara högt prioriterade inom nationell naturvård och därmed omfattas av ett åtgärdsprogram. De kan också ha en särskild betydelse för Malmö genom att de är speciella för trakten. Exempelvis kan en betydande andel av den nationella populationen finnas inom kommunen. Arterna kan även vara skyddade enligt lag, såsom groddjur, fåglar och fladdermöss. Exempel på särskilt bevarandevärda arter i Malmö är vitt stråfly, grönfläckig padda och kalkkrassing. Totalt har 20 arter pekats ut som särskilt bevarandevärda i Malmö.

Invasiva arter kallas sådana arter som etablerat sig i Sverige med hjälp av människan och ställer till problem genom snabb spridning. Gemensamt för alla invasiva arter är att de på något sätt hotar mångfalden av inhemska eller "ursprungliga" arter och därmed den biologiska mångfalden. På EU:s lista över invasiva arter finns 66 arter, som det är förbjudet att handla med och sprida inom EU, men fler arter har potential att lokalt bete sig invasivt. Exempel på invasiva, problematiska arter i malmöområdet som behöver bekämpas är jätteloka, parkslide, havtorn och skogsklematis.

4. UTBYGGNAD OCH FÖRTÄTNING I MALMÖ SKA SKE MED HÄNSYN TILL NATUR- OCH REKREATIONSVÄRDEN.

Malmö beräknas bli en halvmiljonstad till år 2050, vilket kommer att leda till ett ökat tryck på stadens gröna och blå miljöer. Genom att besluta sig för vilka naturvärden som måste bevaras och metoder för ekologisk kompensation när värden försvinner tryggas stadens ekosystemtjänster, den biologiska mångfalden och Malmöbornas tillgång till boendenära natur i den växande staden även på sikt.

Värdet av den biologiska mångfalden ska integreras i planering och utveckling av staden. För att säkerställa att tillräcklig hänsyn tas till natur- och rekreationsvärden behöver en modell tas fram som är anpassad för Malmös förhållanden. Den framtagna modellen ska se till att åtgärder görs med minsta möjliga intrång och att påverkan på naturvärden undviks. Undantagsvis kan kompensation av förlorade naturvärden ske genom till exempel en kompensationspool, som bör gälla både privata och kommunala exploateringsprojekt.

Det här ska vi mäta:

- Andel grönyta ska öka.
- Antalet kopplingar mellan Malmös grönområden, genom grönblå stråk, ska öka.
- Antal planerings- och exploateringsprojekt där modellen används.
- Uppföljning och utvärdering av framtagna modell.

Mångfunktionella, naturbaserade lösningar är en viktig strategi för ökad resiliens och skapar mervärden som till exempel bullerreglering, positiva hälsoeffekter, rekreation, luftrening och biologisk mångfald på samma gång. Ett bra exempel är en dagvattendamm som renar vatten genom sedimentering och tar upp övergödande ämnen med hjälp av vegetation. Ett annat exempel kan vara ett grönt tak som bidrar med ekosystemtjänster såsom isolering och luftrening samtidigt som de kan bidra till en ökad biologisk mångfald. Att använda mångfunktionella naturbaserade lösningar kan dessutom bidra till att öka stadens resiliens i ett förändrat klimat.

Malmö stad har jobbat länge med sådana mångfunktionella lösningar. Några exempel är urbana skogsbiotoper i Västra hamnen, en urban kalkrik biotop med växter från Limhamns kalkbrott på en bostadsgård i Hyllie och många olika varianter på ruderattak.

5. TILLGÄNGLIGHETEN, DEN REKREATIVA KVALITETEN OCH YTAN NATUR- OCH REKREATIONSOMRÅDEN SKA ÖKA

Forskning visar att naturvistelse har en stark positiv påverkan på vår hälsa. Mindre stress och depression, ökad återhämtning och förbättrad koncentrations- och inlärningsförmåga är några av de positiva effekter naturen har på människor. Grönområden utgör dessutom sociala mötesplatser i staden. Det är viktigt att alla, oavsett funktionsvariationer, har möjlighet att vistas i något av Malmös naturområden och att områdena kan erbjuda höga rekreativa värden.

Uppföljningen av naturvårdsplan för Malmö 2012 visade att hälften av områdena som är utpekade i planen kan göras mer tillgängliga för Malmös invånare. I flera områden saknades stigar eller andra anordningar som är tillgänglighetsanpassade. Lika ofta berodde det på att områdena hade växt igen med täta buskage och att de därför är svårtillgängliga för besökare.

En metod för att identifiera rekreativa kvaliteter är att beskriva ett områdes upplevelsevärden i form av social gemenskap, kultur och historia, öppenhet och utsikt, känsla av rymd, artrikedom, rofylldhet, vildhet och natur, avskildhet och skydd.⁸ Vi tar oss ut i naturen av en mängd olika skäl och olika behov behöver tillgodoses när rekreativområden utvecklas. I vissa områden bör förutsättningarna för möten och gemenskap prioriteras, medan det på andra ställen kan vara känsla av vildhet och möjligheterna till upptäckter av många olika växt- och djurarter som är viktigast.

Genom att öka ytan naturmark och vatten som kan användas för rekreation, kan slitaget i de befintliga besöksområdena minska och upplevelsen av att vara i naturen stärkas. Det kan också innebära att avståndet från hemmet till de tillgängliga rekreativområdena minskar, vilket är avgörande för att Malmöborna och särskilt barnen ska komma ut i naturen.

⁸ Grahn, P. (2005). Om trädgårdsterapi och terapeutiska trädgårdar. I Johansson & Küller, Svensk miljöpsykologi. sid 245–262. Lund: studentlitteratur. ISBN 91-44-03424-5.

Det här ska vi mäta:

- Andel malmöbor som anser att tillgängligheten i Malmös natur- och rekreativområden är god ska öka.
- Andel malmöbor som anser att den rekreativa kvaliteten i Malmös natur- och rekreativområden är god ska öka.
- Antal tysta⁹ natur- och rekreativområden ska öka.
- Antal insatser och skyltar för att förbättra information i natur- och rekreativområden.
- Yta nyskapat rekreativområde.

Foto Pierre Ekman. Folk som badar och solar sig vid Ribersborgsstranden med Västra Hamnen i bakgrunden.

⁹ I tysta områden är störningen från buller så pass låg att andra mer avkopplande ljud hörs istället. De bästa ljudmiljöerna i parker som anses rimliga att kunna uppnå i en tätort är enligt Naturvårdsverkets vägledning 45–55 dBA.

6. KUNSKAPEN OM MALMÖS NATUR SKA FÖRBÄTTRAS

Ett stort intresse för natur finns hos många människor och kan väckas hos fler. Detta intresse behöver tas tillvara i Malmö.

Kunskapsuppbyggnad är en hörnsten i naturvårdsarbetet. Anpassat kunskapsunderlag behöver finnas tillgängligt för alla målgrupper som berörs av Malmös naturvårdsfrågor.

Engagemanget från de som bor och verkar i Malmö hjälper till att stötta och förenkla genomförandet av naturvårdsinsatser. Samtidigt kan en ökad kunskap bland allmänheten om naturvårdsinsatser i offentliga miljöer skapa ringar på vattnet så att exempelvis privata fastighetsägare, näringsliv och föreningsliv arbetar för en ökad biologisk mångfald på privat mark. Barns nyfikenhet och intresse för naturen bör tas tillvara genom att ge dem pedagogiska och anpassade fakta och upplevelser.

Malmö stad ska anordna naturguidningar och ge tips på turer medborgaren kan göra på egen hand (*Vilda Malmö*). Andra sätt att sprida kunskap är att sätta upp skyltar i naturområden med information om vad som finns att upptäcka.

Det här ska vi mäta:

- Antal genomförda naturguidningar ska öka.
- Antal unika besökare på hemsidan *Vilda Malmö* ska öka.
- Antal områden anpassade för naturpedagogik ska öka.
- Antal skolklasser som besöker och deltar i marinpedagogisk verksamhet på naturum Öresund ska öka.
- Antal föreläsningar för allmänhet och beslutsfattare på naturum Öresund ska öka.
- Ökat antal samarbeten med fastighetsägare om hur biologisk mångfald kan ökas och andel hårdgjord yta kan minskas.

Naturum Öresunds syfte är att bryta ytan så att alla - barn, unga och äldre oavsett bakgrund och möjligheter - har tillgång till kunskap om havet och kan bli havsmedvetna. Naturum genomför, förutom naturguidningar och föreläsningar, även marina inventeringar, driver marina utvecklingsfrågor, såsom uppgrundning av hamnbassänger i Malmö, och jobbar sedan många år med internationella, nationella och regionala konferenser kring Ocean Literacy/Havsmedvetenhet.

Vilda Malmö tipsar om naturområden i Malmö och vad som finns att se och uppleva där. Förutom tips på naturupplevelser anordnas guidningar längs kust och hav, i parker, naturreservat och naturområden och med olika teman som fåglar, fladdermöss, fjärilar och blommor.

Foto Michael Palmgren. Krabba på botten av Öresund.

HUR PLANEN SKA GENOMFÖRAS OCH FÖLJAS UPP

GENOMFÖRANDE

För att uppnå naturvårdsplanens mål krävs ett förvaltningsövergripande arbete.

Planering och prioritering av åtgärder för att uppnå naturvårdsplanens mål kommer att ske årligen och beskrivs i respektive ansvarig nämnds budget och förvaltningarnas verksamhetsplaner.

UPPFÖLJNING

Uppföljning av naturvårdsplanen och dess mål sker två gånger. Första gången 2026 vid mandatperioden slut som en halvtidsuppföljning och andra gången 2030 då naturvårdsplanen och även miljöprogrammet går ut. Uppföljningen sker genom att indikatorerna följs upp och en analys görs av i vilken utsträckning målen och naturvårdsplanens ambitioner uppnåtts. Vid uppföljningen 2026 ska förslag på eventuella förändringar föreslås som behövs för att uppnå planens mål. Ansvarig för uppföljning är stadsbyggnadsnämnden och övriga inblandade nämnder bidrar i arbetet.

Foto Magnus Wedelin. Vy över strandängarna i Fotevikens naturreservat.